

UMEÅ UNIVERSITET

**VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2019
FÖR LÄRARHÖGSKOLAN VID UMEÅ
UNIVERSITET**

Dnr FS 1.3.3-570-20

UMEÅ UNIVERSITET

Nyckeltal för Lärarhögskolan 2015–2019

Nyckeltal Verksamhetsberättelse

LÄRARHÖGSKOLAN	2015	2016	2017	2018	2019
Organisation					
Antal institutioner/arbetsenheter/centrumbildningar					
Ekonomi					
Intäkter totalt (tkr) *	201 218	218 749	229 511	242 062	245 668
Varav utbildning på grundnivå och avancerad nivå (tkr, vh 10-13)	135 476	152 080	166 968	182 514	177 922
- varav andel anslag (%) vh 10-11	85%	88%	85%	80%	82%
- varav andel externa intäkter (%) vh 12-13	15%	12%	15%	20%	18%
Varav forskning och utbildning på forskarnivå (tkr, vh 20-23)	52 092	52 941	51 968	45 389	52 976
- varav andel anslag (%) vh 20-21	97%	97%	93%	88%	94%
- varav andel externa intäkter (%) vh 22-23	3%	3%	7%	12%	6%
Varav övrig/universitetsgemensam verksamhet (tkr, vh 90-91, vh 97)	13 650	13 728	14 030	14 159	14 770
- varav andel anslag (%)	99%	99%	99%	100%	99%
- varav andel försäljningsintäkter (%)	1%	1%	1%	0%	1%
- varav andel övriga intäkter (%)					
Kostnader totalt (tkr) **	-199 421	-217 151	-229 165	-254 323	-254 429
- varav andel löne- och övriga personalkostnader (%)	8%	8%	8%	7%	-8%
- varav andel lokalkostnader (%)	1%	1%	1%	1%	-1%
- varav andel driftskostnader (%)	89%	90%	90%	90%	-90%
- varav andel övriga kostnader (%)	2%	2%	2%	2%	-2%
Balanserade medel (tkr, summan av myndighetskaper och ej förbrukade projektmedel)	87 370	91 900	97 668	93 894	94 793
Myndighetskaper (tkr)	73 435	75 033	75 394	59 414	56 366
- Varav årets kapitalförändring	1 796	1 598	346	-15 980	-8 760
- Varav balanserat kapital	71 638	73 435	75 048	75 394	65 096
Myndighetskaper/Kostnader (%)	37%	35%	33%	23%	22%
Ej förbrukade projektmedel (tkr)	13 935	16 867	22 274	34 480	38 457
Andel extern finansiering (%)	18%	15%	22%	32%	25%
Utbildning på grundnivå och avancerad nivå					
Antal helårsstudenter	1 795	1 958	2 127	2 051	2 049
- varav andel kvinnor (%)	71%	71%	72%	74%	73%
- varav andel män (%)	29%	29%	28%	26%	27%
- varav andel program (%)				81%	82%
- varav andel avancerad nivå (%)				23%	24%
- varav andel distans/nät (%)				35%	38%
Antal helårsprestationer	1 624	1 738	1 857	1 854	1 815
Antal studieavgiftsskyldiga studenter (hstk)				0	0
Antal inresande utbytesstudenter (hstk)	10	14	16	17	12
Antal utresande utbytesstudenter (hstk)	3	18	3	1	1
Prestationsgrad (%)	90%	89%	87%	90%	89%
Forskning och utbildning på forskarnivå					
Antal nyantagna doktorander	0	17	0	26	0
- varav andel kvinnor (%)	0%	65%	0%	81%	0%
- varav andel män (%)	0%	35%	0%	19%	0%
Antal aktiva doktorander	45	58	50	74	62
- varav andel kvinnor (%)	58%	70%	62%	68%	68%
- varav andel män (%)	42%	30%	48%	32%	32%
Antal doktorexamina	3	9	10	2	10
- varav andel kvinnor (%)	67%	44%	60%	50%	80%
- varav andel män (%)	33%	56%	40%	50%	20%
Antal licentiatexamina	0	0	0	0	0
- varav andel kvinnor (%)	0%	0%	0%		
- varav andel män (%)	0%	0%	0%		
Erhållna forskningsbidrag (tkr)***	2 000	1 000	4 000	5 200	7 443
Antal referegranskade vetenskapliga publikationer					
Personal					
Antal anställda (individer)	22	21	20	22	22
Antal anställda (årsarbetskrafter)	20	19	18	19	20
- varav andel kvinnor (%)	82%	81%	72%	66%	59%
- varav andel män (%)	18%	19%	28%	34%	41%
Varav andel lärare/forskare					
- varav andel kvinnor (%)			100%	100%	100%
- varav andel män (%)					
Varav andel professorer					
- varav andel kvinnor (%)					
- varav andel män (%)					
Varav andel disputerade lärare					
- varav andel kvinnor (%)			100%	100%	100%
- varav andel män (%)			100%	100%	100%
Antal postdoktorer (anställda och anknutna)					
- varav andel anställda postdoktorer					
- varav andel anknutna postdoktorer					

*För att få fram Lärarhögskolans intäkter har de intäkter som fördelas ut till institutionerna räknats bort. På vh 10-13 har följande projekt plockats bort; 6000 11 100, 11 235, 11 240, 11 700, 18 010 och 13 520 På vh 20-22 har följande projekt plockats bort; 6000 18 011, 41 000 och 41 100.

**För att få fram kostnaderna har de intäkter som fördelats ut till institutionerna lagts till på budgetkod 520, drift. Det finns inget sätt att utläsa hur de intäkter som Lärarhögskolan fördelar till institutionerna fördelar sig på olika kostnadsposter på institutionerna. För enkelhetens skull har därför allt lagts på driften.

***Utav dessa erhållna forskningsbidrag har 5 924 tkr vidareförmedlats till lärosäten som är involverade i ULF-projektet.

UMEÅ UNIVERSITET

Presentation av Läraryhögskolan

Läraryhögskolan vid Umeå universitet ansvarar för universitetets samlade ekonomiska resurser för läraryutbildning och forskning inom det utbildningsvetenskapliga området. Uppdraget är tvådelat, för det första ska Läraryhögskolan samordna, utveckla och kvalitetssäkra läraryutbildning och utbildningsvetenskap vid Umeå universitet. För det andra ska Läraryhögskolan vara en angelägenhet för hela universitetet och samverka med parter inom såväl som utanför universitetet.

Styrelsen och föreståndarens beslutsmöten är beslutande organ vid Läraryhögskolan. Beredande organ är forskningskommittén samt de fem programråden. Ledamöter i de beredande organen nomineras av fakulteterna och utses av styrelsen. Läraryhögskolans kansli är en stödfunktion till ledning och styrelse samt de beredande organen. Kansliet leds en kanslichef. På kansliet sker det dagliga arbetet med bland annat utbildningsledning, forskningshandläggning, studievägledning, placeringar av studenter som ska genomföra sin verksamhetsförlagda utbildning (VFU) och praktik, fördelning av ekonomiska resurser, arbete med ett flertal regeringsuppdrag, med mera.

Vid Umeå universitet erbjuds en bredd av läraryutbildningar med många vägar in till läraryrket. Inom Läraryhögskolan utbildas förskollärare, grundläraryre med inriktning mot fritidshem, förskoleklass - årskurs 1-3 och årskurs 4-6, ämnesläraryre för årskurs 7-9 och för gymnasiet, yrkesläraryre, studie- och yrkesvägledare, specialläraryre och specialpedagoger. Det erbjuds också kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) i tre varianter: halvfart, förhöjd studietakt samt en variant som riktar sig mot personer med forskarexamen.

Läraryhögskolan stödjer utbildningsvetenskaplig forskning genom fördelning av medel till enskilda forskare såväl som forskargrupper. En särskild profil utgör utveckling av forskning kopplat till verksamhetsutveckling. Även forskarutbildning stöds genom forskarskolan inom det utbildningsvetenskapliga området.

Händelser under det gångna året

Läraryhögskolan har under 2019 varit hårt ansträngt av Universitetskanslersämbetets (UKÄ) utvärderingar. Under våren kom resultatet av granskningarna av förskolläraryreprogrammet och de tre grundläraryreprogrammen, där grundläraryreprogrammet med inriktning mot förskoleklass - årskurs 1-3 och årskurs 4-6 fick omdömet hög kvalitet, medan förskolläraryreprogrammet och grundläraryreprogrammet med inriktning mot fritidshem fick ifrågasatt kvalitet. Ett omfattande arbete med åtgärdsplaner initierades med anledning av detta. Under 2019 fortsatte även arbetet med UKÄ-granskningen av ämnesläraryreprogrammet, i vilken sex ämnen samt utbildningsvetenskaplig kärna (UVK) granskades. Arbetet tog väldigt mycket tid och kraft i anspråk från många inblandade, både i ledningen, på kansliet samt vid flera institutioner. Även en utvärdering av KPU för forskarstudier samt en utvärdering av försöksverksamheten med övningskolor och övningsförskolor genomfördes av UKÄ under 2019.

En handlingsplan togs fram med ett antal åtgärder med anledning av den auditgranskning som genomfördes av Läraryhögskolan under 2018.

En av rektor initierad utvärdering av hela Läraryhögskolan genomfördes under våren 2019. Utvärderingen föreslog en nedläggning av Läraryhögskolan i dess nuvarande form och att programansvaret skulle flyttas in i linjen. Efter en remissomgång valde universitetsstyrelsen att inte besluta i enlighet med utvärderingens förslag. Däremot följdes utvärderingen av en ny

UMEÅ UNIVERSITET

genomgripande översyn som påbörjades hösten 2019. Effekten blev att hela Lärarhögskolans organisation lamslogs i väntan på eventuella organisatoriska förändringar. Att arbeta konkret med att förbättra organisationen med utgångspunkt i de genomförda utvärderingarna blir problematiskt då ständigt nya utvärderingar har påbörjats. Med anledning av detta har arbetsbelastningen varit stor och effekterna på arbetsmiljön för kansli och ledning har varit negativa och präglats av en oro inför framtiden.

Under året har ett antal rekryteringar gjorts vid kansliet. På forskningssidan har året präglats av ett massivt arbete med försöksverksamheten med praktisknära forskning (ULF).

Analys av resultat

Huvudmål: Utbildning för gränslös kunskap

Delmål LH: Umeå universitet har ett brett programutbud inom lärarutbildningsområdet med flera vägar till läraryrket och som nyttjar hela universitetets bredd

Under 2019 har ett arbete pågått med att utveckla en flexibel variant av den kompletterande pedagogiska utbildningen (50 och 100 procents studietakt), så att studerande kan växla studietakt mellan helfart och halvfart. Umeå universitet skickade i samråd med Region Västerbotten in en ansökan till regeringen om att få anordna arbetsintegrerad lärarutbildning. I december 2019 kom beskedet att regeringen biföll äskandet och att Umeå universitet tilldelats drygt 3 miljoner kronor för ändamålet, för år 2020. Enligt planeringen ska ett grundlärarprogram arbetsintegreras. Inom ramen för Fler vägar in i läraryrket påbörjades arbetet med att inventera vilka institutioner som kan utveckla fristående flexibla distansanpassade UVK-kurser. Det arbetet har dock inte kommit så långt som vi initialt tänkt. En ny projektledare är tillsatt för projektet och fokus kommer framöver att vara kursutveckling.

Delmål LH: Lärarhögskolan har utvecklat modeller för fortbildning på avancerad nivå som svarar mot det behov som finns i regionen och nationellt

Under 2019 tillsatte Lärarhögskolan en samverkanslektor på 50 procent för arbete med att samordna kursgivningen på avancerad nivå samt för att se över studenternas examensarbete. Arbetet inleddes med en kartläggningssfas av kursutbudet på avancerad nivå, i samarbete med annan personal på kansliet.

Delmål LH: Hög kvalitet i den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU) inbegripet pågående försöksverksamhet med övningsskolor 2018-2020

Under året har ett utvecklingsarbete påbörjats vid Lärarhögskolan. En arbetsgrupp med företrädare för ledning och kansli har tagit fram en plan som innefattar ett antal teman och aktiviteter som prioriterats enligt en skala där 1 är viktigast och 4 är minst viktigt. Exempel på arbete som ska utföras är en genomgång av VFU-perioders längd och placering i tid och VFU-periodernas innehåll. Ett nytt VFU-avtalet har arbetats fram i samråd med regionen och ett stöddokument har påbörjats.

Arbetet med försöksverksamheten med övningsskolor och övningsförskolor har varit omfattande. Projekttiden löpte ut 2019-06-30 men Lärarhögskolan valde att förlänga försöksverksamheten med ett år fram till 2020-06-30 och skrev då en ny överenskommelse med nya åtaganden som samtliga kommuner som har övningsskolor och förskolor har undertecknat. I slutet av 2019 beslutade regeringen i sitt regleringsbrev att fortsätta betala ut medel för att stödja högskolor och universitet

UMEÅ UNIVERSITET

i att bedriva en övningsskoleverksamhet. Lärarhögskolans ambition har hela tiden varit att utifrån erfarenheter från projektet fortsätta att utveckla kvaliteten i VFU och samverka med kommunerna. Områdena koncentration, samverkan och kompetens är centrala för att sträva mot det övergripande målet; att utveckla VFU:n och höja professionsanknytningen för studenterna, genom en ökad koncentration av studenter.

Med hänvisning till den nya överenskommelsen har samtliga övningsförskolor och övningsskolor arbetat utifrån handlingsplaner som tydliggör innehåll och ansvar för studenters VFU. Professionsseminarier för studenter i samråd med utsedd kontaktperson vid Umeå universitet i enlighet med seminarieplan har genomförts.

Handledare involverade i projektet har deltagit vid en campusförlagd kompetensutvecklings dag. I december genomfördes en kvalitetskonferens där kontaktpersoner från institutionerna samt förskolor/skolor deltog. Sju utvecklingsprojekt i samverkan med universitetslärare och handledare på förskolor och skolor har genomförts och presenterats i den strategiska styrgruppen. Satsningar på handledarutbildning både för handledare i förskola/skolan samt universitetslärare via enheten Universitetspedagogik och lärandestöd (UPL) har genomförts.

Delmål LH: Stärka examensarbetenas professionsanknytning

Inom ramen för försöksverksamheten ULF har en samverkanslektor tillsatts på 50 procent med särskilt ansvar att utreda och framgent föreslå hur examensarbete i samverkan mellan universitet (lärarutbildning och forskning) och skolhuvudman kan utvecklas och bidra till att stärka examensarbetenas professionsanknytning. Arbetet har inletts med kartläggning och en enkät riktad till yrkesverksamma lärare med anknytning till lärarstudenters VFU i regionen, om hur de utifrån professionsperspektiv ser på examensarbeten i samverkan. En arbetsgrupp, ULF lärarutbildningsgrupp, har satts samman internt vid Umu till stöd för samverkanslektorns arbete. ULF-avtal som tecknats med skolhuvudmän inom försöksverksamheten innehåller skrivningar om examensarbeten i samverkan och hos en skolhuvudman har motsvarande arbetsgrupp tillsatts och inledande möte hållits. Ytterligare möten i syfte att konkret diskutera hur avtalets punkt om examensarbeten i samverkan kan förverkligas ska hållas inom kort. Examensarbeten i samverkan och eventuella nödvändiga incitament har diskuterats med seniora forskningsledare inom ULF referensgrupp.

Universitetsgemensamt delmål 2.1: Fortsatt implementering av universitetets kvalitetssystem för utbildning säkerställer ökad genomströmning och bidrar till breddat deltagande (2018-2020)

Lärarhögskolans kvalitetssystem följer Umeå universitets kvalitetssystem för undervisning på grund- och avancerad nivå samt forskarutbildning. Under året har arbetet fortsatt med avhoppsanalys och matriser har arbetats fram innehållande förväntade studieresultat i förhållande till examensmål för flera program. Se mer under rubriken *Kvalitetsmål för utbildning*.

Universitetsgemensamt delmål 2.2: Studenter på samtliga nivåer får internationella perspektiv i sin utbildning (2018-2020).

Under 2019 har det funnits ett mobilitetsfönster vilket utgörs av en utbytestermi inom förskolläroprogrammet i Stranmillis University Collage, Belfast. Andra aktiviteter inom internationalisering är utlandsförlagd VFU eller praktik inom studie- och yrkesvägledarprogrammet.

UMEÅ UNIVERSITET

Forskarskolans föreståndargrupp har fortsatt samarbetet inom Arctic 5 kring framtagandet av en magisterkurs tillsammans med de nordliga lärosätena. På forskarutbildningsnivå finns en tydlig internationaliseringsstrategi vilken genomsyrar verksamheten såväl genom internationella forskningsinternat som genom de aktiviteter och kurser genomförs på campus genom internationell rekrytering av doktorander, utländska lärare och gäster, engelska som undervisningsspråk och internationell litteratur.

Huvudmål: Forskning som spränger gränser

Delmål LH: Vid Umeå universitet bedrivs omfattande utbildningsvetenskaplig forskning av hög kvalitet

När de gäller de utvärderingar som föreskrivits i verksamhetsplanen för 2019 har Läraryhögskolan valt att prioritera dem som ligger inom Läraryhögskolans ordinarie uppföljningsplan. Detta gjordes främst för att minska belastningen på institutionerna som under året arbetat intensivt med de stora utvärderingarna av Läraryhögskolans organisation internt samt av flera program inom grundutbildningen av UKÄ.

Uppföljning av forskningsområden

Uppföljningen av forskningsområden har gjorts genom utvärdering av externa anslag. Med en andraplats vad gäller fördelning av forskningsbidrag från Vetenskapsrådets utbildningsvetenskapliga kommitté, kan man utläsa att utbildningsvetenskaplig forskning vid Umeå universitet hävdade sig mycket väl även under 2019 i den nationella konkurrensen. Utbildningsvetenskaplig forskning vid Umeå universitet har haft topplaceringar även 2017 och 2018.

Uppföljning av Läraryhögskolans forskningsmedel

Vad gäller de forskningsmedel som Läraryhögskolan fördelat till forskargrupper samt till enskilda forskare har uppföljningar av förbrukning av medel samt innehållsligt utfall visat att medlen använts till avsett ändamål och med endast små avvikelser också inom de givna tidsramarna för förbrukning.

Kartläggning av kompetensförsörjning

Utöver de kontinuerliga analyser som görs över tid genom utvärderingar av Läraryhögskolans utbildningar samt i dialog med institutioner, har de självvärderingar som gjordes till UKÄ:s utvärdering 2019 kunnat ligga till grund för en närmare analys av behovet av kompetensförsörjning inom Läraryhögskolans grundutbildningar. Läraryhögskolan ser framför allt ett fortsatt behov av förstärkning av forskning mot förskola, fritidshem och skolans tidigare år, samt mot specialpedagogik. Detta behov tas hänsyn till i doktorandutlysningarna våren 2020. Nära förestående pensionsavgångar på flera institutioner gör också att det kommer att uppstå behov av professorsrekryteringar.

Utbildningsvetenskaplig forskning på bredd

Läraryhögskolan har sedan en lång tid tillbaka utformat sina utlysningar av forskningsmedel och delfinansiering av doktorandanställningar så att de också blivit sökbara för forskare som vill närma sig det utbildningsvetenskapliga området med utgångspunkt i sin egen disciplin. Forskarskolan inom det utbildningsvetenskapliga området inkluderade under året 62 doktorander från 12 institutioner spridda över alla fyra fakulteter. I utlysningen av sökbar forskningstid 2019 tilldelades exempelvis medel till tre forskare från andra discipliner än de som traditionellt räknas som utbildningsvetenskapliga (såsom pedagogik, pedagogiskt arbete, ämnesdidaktik och liknande).

UMEÅ UNIVERSITET

Delmål LH: Möjligheter till risktagande och nydanande forskning

För att öka möjligheten till risktagande och nydanande forskning genom långsiktighet och samtidigt skapa förutsättningar för minskat myndighetskapital beslutade Lärarhögskolan 2019 att ändra utlysningen om sökbar forskningstid. De sökbara anslagen blir nu större men färre och med förlängd dispositionstid från två till tre år, något som regleras genom tydliga krav på förbrukning per år. Denna ändring till mer långsiktiga individuella forskningssatsningar förväntas skapa bättre möjligheter för forskare att våga satsa och fokusera även på projekt som ligger utanför gängse forskningsinriktningar. För nydisputerade forskare gäller dock fortfarande de tidigare förutsättningarna med anslag om 600 tkr som ska förbrukas inom två år, då det också måste ses som angeläget att erbjuda denna grupp stöd till meritering inom utbildningsvetenskaplig forskning.

Lärarhögskolan har på grund av större utvärderingar under året, både internt och av UKÄ, valt att inte belasta institutionerna ytterligare med egna undersökningar. Därför har Lärarhögskolan inte prioriterat genomförandet av en undersökning av fakulteters, institutioners och enskilda forskares syn på möjlighet till risktagande och nydanande forskning samt hur funktionellt Lärarhögskolans forskningsstöd är i relation till detta. Frågan har dock lyfts i Lärarhögskolans forskningskommitté och då framför allt kring den utlysning av initieringsmedel som prövades 2018 och som innebar att enskilda forskare och forskargrupper skulle kunna söka 10 anslag á 100 tkr för att pröva nya projektidéer. Då utfallet inte motsvarat förväntningarna har Lärarhögskolan valt att stryka denna utlysning och i samband med antagningen till forskarskolan 2020 istället satsa på en doktorandanställning inom ett behovsområde för de medel som avsatts i budget.

Delmål LH: Lärarhögskolan har i samverkan med olika aktörer på utbildningsarenan stärkt forskning kopplad till verksamhetsutveckling

Inom ULF försöksverksamhet förs regelbunden och systematisk dialog med skolhuvudmän kring olika aspekter av samverkan i syfte att stärka forskning med koppling till verksamhetsutveckling. Dialogen har (förutom i det avtalsarbete som pågått under året och som beskrivs nedan) skett inom ramen för ULF operativa grupps möten sex gånger/år. Operativa gruppen är en arbetsgrupp underställd regionala samverkansrådet med representanter för regionens skolhuvudmän och ULF planeringsgrupp. Vid mötena ventileras problematik relaterad till pågående FoU-projekt och uppbyggnaden av stödjande strukturer för samverkan samt olika initiativ i syfte att stärka forskningsbaserad verksamhetsutveckling hos såväl lärosäte som skolhuvudman. För kommande verksamhetsår planeras till exempel en FoU-konferens förlagd till Kunskapsveckan vid Umu med särskilt fokus på erfarenhetsutbyte kring den praktiska forskningens villkor.

Inom ramen för ULF:s försöksverksamhet har utlysning av anslag till kombinerade forsknings- och utvecklingsprojekt skett vid två tillfällen under hösten 2019 och forskargrupper har tillsatts. Det har rört sig om utlysningar av FoU-projekt initierade av skolhuvudmän (Örnsköldsviks kommun och Umeå kommun) och utvecklade i samverkan inom områdena medborgarbildning samt tillgängliga lärmiljöer. Under våren 2019 tilldelades medel även till ytterligare två forsknings- och utvecklingsprojekt, dock inte via utlysningar då Lärarhögskolans inventering av praktiska forskning visade att det vid Umeå universitet endast fanns en forskargrupp per område som föreslagits av respektive skolhuvudman.

UMEÅ UNIVERSITET

Under 2019 gjordes ingen utlysning av kombinationstjänster, dvs. individuella forsknings- och utvecklingsuppdrag som samfinansieras med skolhuvudman, där innehavaren blir en länk mellan universitet och skola genom att ha uppdrag inom bägge verksamheterna. Skälet var ovan nämnda satsningar på praktiktära forskning inom ULF. Planen är att återuppta utlysningen 2020

Arbetet inom ULF försöksverksamhet med praktiktära forskning har under 2019 förlöpt enligt den särskilda ULF-plan som utarbetats. Arbetet kan utifrån olika faser som identifierats i verksamheten beskrivas som en avslutad fas av *undertecknande av lokala ULF-avtal och initiering av aktiviteter* där forskare, lärare och andra aktörer från såväl skolhuvudman som lärosäte involveras. Därefter har arbetet övergått till en pågående fas av *fortsatt samverkan i genomförandet av aktiviteter och vidareutveckling av samverkansstrukturer*. Som exempel kan nämnas den organisatoriska och personella struktur som tillkommit kring examensarbete i samverkan och olika samverkansaktiviteter som FoU-konferens, workshops om samverkan och seminarier i olika former. Arbete med vetenskapliga publikationer är på gång. Tillsättandet av de två samverkanslektorer på 50 procent vardera under året har möjliggjort utvecklat och fördjupat arbete med samverkan. I utvecklingsarbetet har personer från Enheten för forskningsstöd, FOS, engagerats som stöd. Under året har även försöksverksamhetens avslutande fas av *utvärdering och planering för fortsatt utveckling av samverkan efter försöksperioden* inletts. Det har innefattat såväl tillbakablickar och dokumentation av lärdomar som framåtblickande strategiskt arbete. Utveckling av samverkanslektoraten är ett exempel på sådan fortsatt samverkan liksom inrättandet av vetenskapligt råd hos huvudman med representation från samverkande parter.

Universitetsgemensamt delmål 3.3: Universitetet har en attraktiv utbildning på forskarnivå (2018-2020)

Lärarhögskolan har ingen egen forskarutbildning men medfinansierar doktorandanställningar och erbjuder doktorander inom utbildningsvetenskap vid Umeå universitet en attraktiv utbildningsmiljö med hög kvalitet i kurser, medveten internationalisering och ett i övrigt akademiskt och socialt starkt sammanhang. Hösten 2019 antogs inga nya doktorander till den forskarskola som delfinansieras av Lärarhögskolan. Antalet aktiva doktorander är 62. Forskarskolan anordnar regelbundet lokala, nationella och internationella forskningsinternat där doktoranderna ges möjlighet att vidga sin vetenskapliga förståelse och skapa viktiga nätverk. Det nordliga samarbetet kring forskarutbildning har stärkts. Forskarskolan har nu ett nära samarbete med Luleå tekniska universitet, Högskolan Dalarna och Mittuniversitetet. Dessutom har forskarskolan påbörjat en dialog om skapandet av ett gemensamt forum för forskarutbildning tillsammans med tolv norska, finska, danska och isländska universitet.

Lärarhögskolans långsiktiga omfattande satsning på forskarutbildning tillsammans med aktiv rekrytering har bland annat medfört att andelen disputerade inom lärarutbildningen nu är i paritet med andra områden samt att starka forskningsmiljöer har formerats.

Huvudmål: Samverkan skapar utveckling och stärker kvalitet

Delmål LH: Lärarhögskolan samverkar nationellt och internationellt för att främja och kvalitetssäkra lärarutbildningarna samt för att driva gemensamma frågor

Lärarhögskolan har under året deltagit i samverkan med ett antal olika parter. De främsta externa samverkanspartners är Region Västerbotten och skolhuvudmän i regionen, där frågor kring VFU, övningskolor, arbetsintegrerad lärarutbildning, ULF etc. har hanterats under 2019. Samverkan sker inom ramen för det regionala samverkansrådet som skapats för partsgemensamma

UMEÅ UNIVERSITET

angelägenheter. Det sker även samverkan i den strategiska styrgruppen för övningskolor/övningsförskolor. På det nationella planet har samverkan skett inom Lärarutbildningskonventet, som samlar företrädare för landets lärarutbildningar för diskussioner och samarbete, i syfte att tillvarata de gemensamma intressen som finns mellan olika lärarutbildningar. En central fråga för Lärarutbildningskonventet har varit hur lärosätena ställer sig till regeringens 73-punktsprogram och prioriteringar utifrån detta. Dessutom har samverkan skett inom de olika nationella styrgrupperna för exempelvis VAL, Fler vägar in i läraryrket och ULF. När det gäller internationellt samarbete så kan nämnas att Lärarhögskolan har deltagit i det internationella nätverket Arctic Five. Forskarskolan inom det utbildningsvetenskapliga området har haft ett samarbete med Rhodes University i Sydafrika.

Huvudmål: Det goda och effektiva universitetet

Delmål LH: Medarbetare vid kansliet känner delaktighet i beredningsarbetet och andra processer som drivs från kansliet

Under året har kansliet strävat efter att förbättra beredningsarbetet, där målet varit att medarbetare tar större ansvar för beredning, från initialt skede till att ett ärende är helt klart. Målet är inte helt uppfyllt. Medarbetarna håller sig à jour med aktuella handläggningsordningar. Kansliet har inte haft någon separat aktivitetsplan, utan medarbetare på kansliet har istället ansvarat för olika aktiviteter i Lärarhögskolans verksamhetsplan för 2019.

Delmål LH: Genom en tydlig ansvars- och arbetsfördelning verkar Lärarhögskolans kansli för att ge samtliga involverade i Lärarhögskolans verksamhet ett professionellt, lösningsfokuserat och flexibelt stöd

En översyn av arbets- och ansvarsfördelning vid kansliet med syfte att utjämna arbetsfördelningen, minska sårbarheten och se till att kompetens finns för verksamhetens behov har pågått under 2019. Ett av målen var att ta fram en långsiktig strategisk kompetensförsörjningsplan för kansliet. Arbetet med planen pausades under den osäkra situation Lärarhögskolan befann sig i efter utvärderingen av organisationen. Under slutet av 2019 utsågs Lärarhögskolans controller till biträdande kanslichef och fick ett uppdrag att ta ett omtag kring kompetensförsörjningsplanen, som färdigställs i mars 2020.

Delmål LH: Lärarhögskolans kansli har pålitliga och tillfredställande IT-baserade stödsystem som fungerar väl

Medarbetare vid kansliet har under 2019 fört en dialog med företrädare för Medicinska fakulteten kring hur VFU-/praktikplaceringssystemet Praxia fungerar. Kunskapen om hur system såsom Raindance, Primula, Resurstilldelningsverktyget, Ladok3, NyA, Selma, studieplaneringsverktyget etc. fungerar och används är god, men en sårbarhet finns då vissa system behärskas av ett fåtal personer. Att Fokus fungerat så pass dåligt som det gjort har inverkat negativt på Lärarhögskolans uppföljningsmöjligheter under 2019.

Universitetsgemensamt delmål 4.1: Universitetet är en arbetsplats där mångfald ses som en tillgång och där jämställdhet integreras i verksamhetens planering, beslut och genomförande (2018-2020)

Se under rubriken *Jämställdhetsintegrering*.

UMEÅ UNIVERSITET

Universitetsgemensamt delmål 4.2: Universitetet är en arbetsplats där medarbetarnas och studenternas hälsa är i fokus (2018-2020)

Under året har arbetsmiljön tyvärr präglats av stor oro kring eventuella organisationsförändringar, samt ett massivt arbete med UKÄ-utvärderingarna. Ett underskott på utbildningsledarkapacitet har ytterligare medfört ett ansträngt läge för kansliet. Trots detta har sjuktalen varit låga och fortsatt minska från föregående år.

Kvalitetsarbete för utbildning

Med universitetets kvalitetssystem för utbildning som utgångspunkt genomförs följande uppföljningar och utvärderingar på programnivå: 1) nybörjarenkät och studiebarometer, 2) säkring av examensmål i matris för program/examina, 3) programutvärderingar, såväl i mitten som i slutet, 4) alumnenkät, 5) kollegial granskning av program, vart sjätte år, 6) avhoppsanalys. Resultaten av UKÄ:s granskningar har medfört framtagande av ytterligare granskande komponenter, nämligen regelbunden kursplanegranskning vart tredje år och kollegial granskning av examensarbeten vart tredje år.

Självskattning avseende tre aktiviteter i kvalitetssystemet

Självskattningen görs enligt nedanstående skala.

0	Vi har inte diskuterat nödvändigheten av aktiviteten eller uppnått enighet i organisationen att det är prioriterat att arbeta med.
1	Vi har en konsensus i organisationen att vi ska jobba aktivt med införandet av aktiviteten.
2	Vi har initierat diskussion och planerar implementeringsarbete.
3	Vi har kommit en bit på väg vad gäller implementering.
4	Vi har implementerat verksamhet som är kopplad till aktiviteten.
5	Vi arbetar kontinuerligt med att förbättra implementeringen av aktiviteten.

Aktivitet 3. Kursutvärdering

Kursutvärderingar genomförs på kursnivå och ligger därför på institutionsnivå. Resultatet av kursutvärderingar diskuteras i programråd samt i den regelbundet återkommande dialogen mellan Lärarhögskolans ledning och institutioner.

Aktivitet 6. Verksamhetsberättelse och verksamhetsplan för utbildningsprogram och forskarutbildningsämne

Samtliga utbildningsprogram vid Lärarhögskolan gör årligen en programanalys, som är en kombinerad verksamhetsberättelse för föregående år och en verksamhetsplan för kommande år. I programanalysen sammanställs resultatet av uppföljningar och utvärderingar liksom förslag till förändringar, åtgärder och utvecklingsinsatser. Programanalysen är en central komponent i kvalitetsarbetet och ligger till grund för de årligen återkommande dialogerna mellan ledningen för Lärarhögskolan och programråden. Utifrån dessa dialoger sammanställs en uppföljnings- och åtgärdsplan som beslutas av styrelsen för Lärarhögskolan. Självskattning: Nivå 5. Vi arbetar kontinuerligt med att förbättra implementeringen av aktiviteten, t.ex. genom att förse programråden med vissa nyckeltal framtagna på kansliet, för att kvalitetssäkra datan och göra den jämförbar över tid. Dock har det varit en utmaning under året att hinna med allt utvecklingsarbete i uppföljnings- och åtgärdsplanen, bland annat p.g.a. den höga arbetsbelastningen, UKÄ:s utvärderingar och den bristfälliga arbetsmiljön till följd av nedläggningshot.

UMEÅ UNIVERSITET

Aktivitet 7. Utbildningsutvärdering genom kollegial extern granskning

Under 2019 fick universitetet besked om resultatet av UKÄ-granskningarna av förskolläraryrket samt de tre inriktningarna av grundläraryrket. Dessutom lades en substantiell tid på arbete med granskningen av ämnesläraryrket. Utöver detta beslutade Lärrhögskolans styrelse att en kollegial extern granskning ska göras av specialläraryrket och specialpedagogyrket. Självskattning: Nivå 4. Vi har implementerat verksamhet som är kopplad till aktiviteten, aktiviteten genomförs inom hela organisationen och det sker en uppföljning av utfall.

Personal

Utöver föreståndaren är all personal vid Lärrhögskolan anställd på kansliet. Vid utgången av 2019 bestod Lärrhögskolans kansli av 21 medarbetare med funktioner såsom utbildningsledare, utbildningssamordnare, controller, forskningssamordnare, projektledare, projektsamordnare, studievägledare etc. Flera av medarbetarna arbetar deltid, huvudsakligen på grund av delpensioner. Detta skapar utmaningar i bemanningen, då det blir ett pusslande för att klara verksamhetens behov. Precis som under 2018 har personalsituationen under 2019 präglats av bristen på utbildningsledarkompetens.

Kompetensförsörjning

Ett arbete med att ta fram en långsiktig strategisk kompetensförsörjningsplan för Lärrhögskolans kansli påbörjades under 2019, men pausades i samband med att Lärrhögskolan utvärderades, då det rådde stor osäkerhet kring vad resultatet skulle bli gällande framtida organisation.

Under 2019 har kansliet genomfört ett antal rekryteringar. Två samverkanslektorer på 50 procent vardera har rekryterats. En arbetar med utbildningar på avancerad nivå samt examensarbeten och den andra arbetar med försöksverksamheten med praktiska forskning. Två utbildningssamordnare med tidsbegränsade anställningar har fått förlängda anställningar, liksom en seniorkonsult. En utbildningsledare slutade under året, för arbete vid ett annat lärosäte, vilket medförde att en rekrytering av ny utbildningsledare genomfördes. Verksamheten med Snabbspåret för nyanlända avslutades, i kölvattnet av Arbetsförmedlingens ekonomiska neddragningar. Detta fick till följd att en projektsamordnare med tidsbegränsad anställning slutade i förtid och projektledaren för den aktuella verksamheten fick tillfälligt andra arbetsuppgifter, i väntan på besked om Snabbspårets framtid. En medarbetare beviljades delpension på 20 procent från och med hösten 2019, med följd att vissa arbetsuppgifter flyttades till andra medarbetare.

Arbetsmiljö och lika villkor

Vid Lärrhögskolan bedrivs ett systematiskt arbetsmiljöarbete, innefattande fysiska, organisatoriska och sociala arbetsförhållanden. De största riskerna som rör arbetsmiljön handlar om organisatoriska och sociala förhållanden. Under 2018 knöt därför kansliet ett av huvudarbetsmiljöombuden till sig som en resurs i frågor som rör den psykosociala arbetsmiljön. Detta samarbete har fortsatt även under 2019. Huvudarbetsmiljöombudet deltar i facklig samverkan och fungerar som ett stöd till både medarbetare och chef i både övergripande och specifika arbetsmiljöfrågor som rör organisatoriska och sociala arbetsförhållanden. Lärrhögskolans egna arbetsmiljöombud har fungerat som resurs när det gäller den fysiska arbetsmiljön. Med viss regelbundenhet erbjuds medarbetarna besök av en ergonom från företagshälsovården, vilket

UMEÅ UNIVERSITET

resulterat i vissa anpassningar av arbetsplatserna. Vid nyanställningar tas det fram ett introduktionsprogram och varje nya medarbetare får en fadder.

Som redan nämnts har pågående utvärderingar av Lärrhögskolan inverkat negativt på arbetsmiljön under året.

Lärrhögskolan har en representant i det strategiska rådet för lika villkor, samt en företrädare för lika villkor. Företrädaren är till exempel närvarande vid facklig samverkan och fungerar som ombud för anställda vid kansliet i frågor om lika villkor, samt som en resurs till kanslichefen i dylika frågor. Rent konkret har kansliet vid ett antal tillfällen arbetat med olika värdegrundscase i samband med arbetsplatsträffar, för att öka medvetenheten kring hur vi uppträder mot varandra, med målet att få en god arbetsmiljö med lika villkor.

Särskilda prioriteringar/nationella uppdrag

Jämställdhetsintegrering

Lärrhögskolan har under året arbetat med Umeå universitets handlingsplan för jämställdhetsintegrering 2017-2019. De aktiviteter som genomförts rör främst områdena *studieval och genomströmning*, där Lärrhögskolan aktivt arbetar med marknadsföring och studievägledning för att försöka motverka könsbundna studieval, samt *processer för styrning och uppföljning*, där Lärrhögskolan har rutiner för att följa och följa upp studentpopulationen under och efter studierna via könsuppdelad statistik som hämtas från system som Ladok, studieplaneringsverktyget etc.

Mål för myndighetskapital

Lärrhögskolan klarar inte universitetets mål för storleken på myndighetskapital inom verksamhetsgrenen *grundutbildning med stödfunktion* och inom verksamhetsgren *övrigt*. Myndighetskapitalet i förhållande till årets kostnader överstiger alltså 10 procent av kostnaderna under 2019. Resultatet på verksamhetsgrenen grundutbildning med stödfunktion var positivt och ett indrag motsvarande 10 procent av årets positiva resultat har gjorts.

En plan för förbrukning av myndighetskapitalet kommer att tas fram under 2020.

Det totala balanserade kapitalet på verksamhetsgrenen *forskning och forskarutbildning med stödfunktion* är 6 303 tkr vilket är en minskning med 6 116 tkr. Utfördelningarna till de särskilda forskningssatsningarna som påbörjades 2016 och 2017 och som kommer att pågå till 2020 fortskrider enligt planerat och nu förbrukas alltså det balanserade kapital som under några år byggdes upp för att kunna göra dessa satsningar. Myndighetskapitalet ligger på denna verksamhet strax under 10 procent av årets kostnader, vilket är i linje med universitetets mål för myndighetskapital.

Kvalitetsförstärkning

Den särskilda höjningen av ersättningsbeloppen för utbildningsområdena humaniora, juridik, samhällsvetenskap, undervisning och verksamhetsförlagd utbildning har fördelats vidare från Lärrhögskolan till berörda institutioner. Effekterna av denna förstärkning såg vi året förstärkningen infördes 2015 och året efter, därefter har vi inte sett några särskilda effekter.

UMEÅ UNIVERSITET

Lärarutbildning i minoritetsspråk

Studeringe finns vid de fristående kurserna i både nordsamiska och sydsamiska. Hösten 2019 påbörjades den andra omgången av akademiska studier i meänkieli. Studeringe i minoritetsspråken har möjlighet att fortsätta sina studier genom den kompletterande pedagogiska utbildningen som ges på distans. I dagsläget finns endast en handfull universitetslärare med inriktning mot samiska språk och samisk kultur och ännu färre i meänkieli. Det finns ytterligare ett antal lärare och doktorander vid Umeå universitet som bedriver forskning av relevans för lärarutbildning i minoritetsspråk.

Utbildningsutbud

Umeå universitet utbildar lärare i fritidshem, förskola, grund- och gymnasieskola samt yrkeslärare, studie- och yrkesvägledare, specialpedagoger och speciallärare. Flera av programmen ges på distans för att möta studenternas efterfrågan och behovet hos skolhuvudmännen. Under 2019 har utvecklingsarbetet fortsatt för att skapa flexibla utbildningar som kan läsas arbetsintegrerat eller på distans. Universitetet skickade en ansökan om medel till regeringen för att påbörja ett arbete med arbetsintegrerad lärarutbildning, vilket beviljades. Se även under delmål *Umeå universitet har ett brett programutbud inom lärarutbildningsområdet med flera vägar till läraryrket och som nyttjar hela universitetets bredd.*

Utbyggnad av vissa utbildningar i enlighet med riksdagens beslut

Antalet programnybörjare inom *grundlärarprogrammen* har minskat med 16 studenter och målet med utbyggnaden med åtta platser jämfört med 2016 uppnås inte. För att nå ut till nya studerandegrupper planeras att utveckla någon av inriktningarna arbetsintegrerat.

Antalet nybörjare inom *ämneslärarprogrammet* har minskat med 11 studenter jämfört med 2016 och målet med utbyggnaden med åtta platser uppnås inte. Strategin för att attrahera fler studenter är att arbeta aktivt med marknadsföring av ämneslärarprogrammet och information vid olika mässor.

Antalet nybörjare inom *kompletterande pedagogisk utbildning (KPU)* ska öka med 15 studenter enligt utbyggnaden som inleddes 2017. 2019 var ökningen dock bara fem nybörjare. Lärarhögskolans bedömning är dock att målet kommer att vara uppfyllt redan under 2020 och att starten av den nya flexibla varianten av KPU-utbildningen kommer att göra utbildningen ännu mer attraktiv.

Antalet programnybörjare vid *förskollärarprogrammet* har minskat med 14 jämfört med 2014. Målet som ska uppnås är en ökning med 45 programnybörjare.

När det gäller *speciallärar- och specialpedagogprogrammen* har antalet programnybörjare minskat med tre studenter jämfört med 2014. Att målet, som är en ökning med 37 studenter, inte nås, beror till stor del på lärarbrist på institutionerna. Söktrycket är bra till dessa utbildningar, men det är svårt att hitta rätt lärarkompetens. För att på sikt stärka utbildningen gjordes det 2018 en extra satsning på doktorandantagning inom ämnet specialpedagogik. Ytterligare satsningar inom detta område diskuteras inför antagningsomgången av nya doktorander höstterminen 2020.

Att målet inte nås när det gäller ämneslärare, grundlärare, KPU och förskollärare beror på minskat söktryck, som i sin tur har att göra med att det 2019 fortfarande var en relativt god konjunktur.

UMEÅ UNIVERSITET

Många potentiella sökande valde att arbeta istället för att studera. Andra förklaringar kan vara att det finns farhågor om dålig arbetsmiljö och att lärarlönerna fortfarande ses som låga av många.

Utveckla breddat deltagande inkl. utbildning för nyanlända och kompletterande utbildning (KPU) för personer med forskarexamen

I början av april 2019 avslutades omgång tre av Snabbspåret för nyanlända arabisktalande lärare och förskollärare. Samtliga 25 deltagare fullföljde utbildningen. Fem tidigare snabbspåringsdeltagare påbörjade 2019 studier inom programmet vidareutbildning av utländska lärare (ULV).

Vidare har Umeå universitet¹ tillsammans med Stockholms universitet/Kungliga Tekniska högskolan och Karlstads universitet fått i uppdrag av regeringen att anordna kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer med forskarexamen, företrädesvis för sökande inom naturvetenskap, matematik och teknik. Inför antagningen 2019 var det 7,9 behöriga sökande per utbildningsplats och av programnybörjarna 2018 tog elva studenter ut examen ett år efter utbildningens slut (69 procent).

Utveckling av utbildning av relevans för kulturskolan

Umeå universitet har deltagit i satsningen *Kulturskoleklivet* under 2019. Institutionen för estetiska ämnen har haft huvudansvar för verksamheten. De har fortsatt arbetet med framtagande av nya utbildningar för pedagoger i kulturskolan i samarbete med Läraryhögskolan. Aktiviteterna har omfattat kursutveckling, genomförande av utbildning, samverkan och forskning. Ett av målen har varit att ge ett varierat och flexibelt kursutbud med didaktisk inriktning inom flera estetiska ämnen med start 2019. Institutionen för estetiska ämnen har även gett ett riktat kursutbud i de aktuella estetiska ämnena. Störst efterfrågan har det varit på sommarkurser och ämnesinriktad fördjupning.

Övningsskolor

Under 2019 träffade Läraryhögskolan och de skolhuvudmän som ingår i försöksverksamheten för övningsskolor och övningsförskolor en överenskommelse, med syftet att skapa förutsättningar för att höja kvaliteten i den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU). Flera projekt har genomförts vid skolor och förskolor för att öka integreringen av de högskoleförlagda och verksamhetsförlagda delarna i utbildningarna. Se även under delmål *Hög kvalitet i den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU) inbegripet pågående försöksverksamhet med övningsskolor 2018-2020*.

Försöksverksamhet med praktikinrä forskning

Under året har fem större forsknings- och utvecklingsprojekt i samverkan mellan forskare och skolhuvudman initierats inom ramen för regeringsuppdraget ULF, vars syfte är att stärka den vetenskapliga grunden i lärar- och förskollärarytutbildningarna samt i skolväsendet. Som exempel kan nämnas att studenter involverats i ett forsknings- och utvecklingsprojekt som bedrivs av Pedagogiska institutionen i samverkan med en skolhuvudman. Som redan nämnts har ett samverkanslektorat tillsatts med särskilt ansvar för att stärka examensarbetenas vetenskapliga kvalitet och skapa bättre förutsättningar för att göra dem relevanta för skolverksamheten.

---

¹ Umeå universitet har samordningsansvar.

UMEÅ UNIVERSITET

Universitetsgemensamma projekt

Värdegrundsarbetet vid Umeå universitet

Lärarhögskolan har haft en deltagare i projektgruppen för Umeå universitets värdegrundsprojekt, vilket inneburit formulerande av en universitetsgemensam innebörd av den statliga värdegrunden, framtagandet av ett arbetsmaterial kring värdegrund samt att kommunicera resultatet till universitetets medarbetare.